

## No Nos Moveran

---

J.L. Egia

Jaizkibel hiribideko 11. zenbakian, Villa Victorian, bizi den Teresa Vassart Fuentesekin izan nitzen kontu kontari.

**G- Non eta noiz jaio zinen, Teresa?**

E- 1912ko otsailaren 2an, Lezon.

**G- Noizdanik bizi zara Lezon?**

E- Nik esango nuke hemen betidanik bizi naizela. Nahiz eta beste lurraldetan ere egona naizen, beti "etxera" itzuli izan naiz.

**G- Zure gurasoak nongoak ziren?**

E- Aita Belgikarra eta ama, aldiz, Santanderren jaioa. Aita meategi-injneru eta aski azkarra zen. Izan ere Logrie-ko Unibertsitatean zegoelarik bere bila joan ziren, geroan "Real Compañía Asturiana de Minas" bezala ezagutuko zen Sociedad Anónima Belga enpresakoak. Enpresaren nagusia Oser Baroia zen eta horren bitartez etorri zen gure aita Lezora 1884an.

**G- Zenbat urte du etxe honek?**

E- 1888 edo 1889. Etxearen ondoan gaileta lantokia zegoen eta baita Oreretara joateko bide ederrak ere. Gero Campsa eta bere zikinkeria iritsi ziren. Gu ohituraz kotxez jaisten ginen etxeraino, ikatza ekartzen zigun kamioiak ere gauza bera egiten zuten, baina Campsak bide guztiak desegin zuen.

**G- Zenbat anai-arreba izan zarete?**

E- Zazpi.



---

G- Denak Lezon bizi izan dira?

E- Bost besterik ez. Juanito, Lezon luzaroen bizi izan dena; Juanita, Niceto, Carmen (piano ikasketak Hipolito Gezalarekin egin zituena) eta ni.

G- Eta zuk, zer ikasi duzu?

E- Nik Erreteriko eskola frantsesean ikasi nuen. Ikasketak gazteleraz eta frantsesez egin genituen. Garai hartan euskaraz hitz egiterik ez genuen. Piano ikastera ere bidaltzen ninduten, baina ez nuen bukatu. Nik kultura orokorra dut. Anaia Juanito aldiz, Lezoko eskolara etorri zen eta, bota kontuak, garai hartan hainbat jende bazela -baserritarrak batik bat- gazteleraz tutik ere egiten ez zuena.

G- Lanik egin al duzu?

E- Besteak beste Enbaxada batean egin dut lan. Aurretik Ermundo Irch-en "Peinetera Guipuzcoana"n, baina gerra ostean itxi egin zuten. Zergatia asmatzen ez da zaila: lehengaiak, garai hartako Txekoslovakiatik ekartzen zirela eta jende ugari jarri zitzaion aurka. Ez zioten lanean utzi. Jostun ere ibilia naiz hainbat dendatarako, familia aurrera atera behar baitzen.

G- Beraz ezkondu ere...

E- Bai, 1939an ezkondu nintzen Lezon. Ezkontza hartatik, Nafarroan bizi diren bi alaba ditut. Aurrenekoa Lezon jaio zen eta bestea Donostian, garai hartan etxeko kontuak zirela bitarteko Donostian bizi bainintzen. Handik urte batzutara, 1950ean Cubara joan ginen eta hurrengo urtean berriro Lezora itzuli nintzen.

G- Campsa sartu zen unetik erabat "inguratuak" gelditu zineten.

E- Bai, egia. Une hartan ez genituen etxea eta lurra saldu nahi, 500.000 pta besterik ez baitziguten eskaini. Guk aprezio handia diogu honi. Anaia Juanitok halaxe esan zien: *nik ez dut Lezotik atera nahi, beraz Lezon beste etxe bat ematen badiguzue ondo, bestela ez. Gure aitak argi aski esan zidan: unean uneko agintea errespetatzen baduzu, zure zergak ordaintzen badituzu, etxe honetatik ezin izango zaitu inor bota. Eskerrak eman nizkion zer egin erakusteagatik eta horrexegatik nago hemen.*

G- Lehen esan duzu kotxea izan duzuela.

E- Bai, gerra aurretik anaia Nicetok izan zuen kotxe txiki bat. Ez dut marka gogoratzen.

G- Ez zara inoiz gogaitua sentitu hainbat tuboren eta galdararen ondoan?

E- Noski baietz. Jendeak gauza bera galdetzen dit eta guztientzat erantzun bera dut: etxea erruz maite dudalako aguantatzen dut. Batzuek dirua maite dutelako irauten dute, nik nire sentimenduak maite ditudalako, hemen jaio nintzelako, alaba hemen jaio zelako.

---

G- Orain dela gutxi arte, urik gabe zineten.

E- Ura beti izan dugu. Etxea eraiki zen une berean On Reginok jarri zuen.

G- Orduan, azkenaldi honetan zergatik ez duzue urik izan?

E- Lehen esan bezala Campsak bidea kendu zuen. Bide ederra zen, izan ere Lezoko ikasleak ez ziren tren hartzera Oreretara joaten, errepide eder hartatik jaisten ziren, trenbidera, zegoen zubia pasa ta. Orain dela lau edo bost urte udaletxera joan nintzen ura eskatzera, eta udaletxeko pertsona batek -aparejadoreak- esan zidan guk ez genuela inoiz urik izan. Nik bat-batean erantzun nion: *ez zaitez hain zakarra izan, guk betidanik izan dugu ura eta gezurren bidez kendu ziguten*. Urte askotan urik gabe egon gara eta ura hartzeko Campsara jo behar nuen. Eta orain, ez duzu pentsatuko ba, duzu etxea kenduko didatenik. Ezta pentsatu ere. Gauzak okertzen ez badira behintzat etxea konpondu egingo didate; momentuz jarri didaten sukalde berria asean eta betean ari da. Begira, iruditu ez arren zazpi tximinia ditu etxeak: ondo egina dago.



G- Sukaldean beti erabili izan al duzue egurra edo ikatza?

E- Bai, baina orain egurra bakarra, ikatz-kamioiak ez baitu etortzerik.

G- Agian badago esaterik etxean luxu handirik ez dagoela, akaso beste garai batzuetan...

E- Izan ere, 1951n Cuban ginela telebista bagenuen. Hemen Lezon, inoiz ez frigorifikorik izan ez dugun bezala. Irrati txiki bat eta liburuak, besterik ez. Orain jarri berria dut "tele-alarma" deritzan aparailua, nik neure kabuz ezin baitut inor abisatu.

---

G- Lehen, hitz egiten ari ginela, Tomas Garbizu aipatu duzu; zein harreman zenuen harekin?

E- Familia guztiarekin adiskidantza handia. Apaiz gaztearekin, bizirik dagoen On Liborio. Izan ere, azken hau oso laguna zuten gure aitak eta anaia Juanitok. Aita hona iritsi zenean herri oso txikia zen, atsegina, eta jendea jatorra, egoera horretan erraza egin zitzaion lagunak egitea. Ni jaio nintzen egunean hiru sendagilek atenditu zuten ama. Gure aita ez zen edozein.

G- Tomas Garbizu oso ezaguna al zen?

E- Bai, musikari hauek maila handiko jendea ziren.

G- Eta Elias Salaberria?

E- Pintorea, nire anaien laguna ere bai, ni gazteagoa nintzen. Eliasen arrebeekin ere harreman handi izan genuen. Eta lagun haundia dudan Berasarte familiako alaba zaharrenak musikari bikaina zen anaia bat izan zuen: Atanasio. Hura ere, nahi izan balu urrutira iritsiko zatekeeen, oso musika zaleak baitziren denak. Guri Tomas Garbizuk eta bere anaia On Liboriok esaten zigutenez oso ahots ona genuen, landu gabea, baina oso ona. Dirua irabazteko modukoa.

G- Belar kontuak beti gustokoak izan dituzu...

E- Sendatu sendatu... Ahal dena egiten da. Gure aita intelektual handia zen eta belarrei buruz zeukan liburutik gauzak irakurtzen zizkigun. Esaten zigunez udaberrian eta udazkenean gauza mikatzak jan behar dira. Ni oso gutxitan gaisotu naiz egia esan.

G- Behin batean zure anaia Juanitorekin hizketan ari nintzela -oso gustokoa zuen gauza- belauneko oinazearen inguruko bitxikeria bat kontatu zidan.

E- Bai, badakit. Dantzan ari zarela, belauna neskaren hankartean sartu eta akabo oinazea.

G-Bukatzeko zera esan nahi dizut: zu familia "onekoa" izanik orain ordain-sari txikia jasotzeak, ez zaitu etsitzen?

E- Ez dit axolarik. Bizitza honetan ez dago atzera begira gelditzerik, datorrena datorren moduan hartu behar da.

G- Nolatan gustatzen zaizu bakarrik bizitzea 86 urtekin?

E- Etxea defendatzearren, bestela alabarekin joango nintzateke.

Bukatzeko zera esan zidan: hilkutxarrik txiroenean lurperatzen banaute ere, ez dio axolarik.